

ЗАЦВЕРДЖАНА
Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
02.07.2021 № 143

Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце
«Гісторыя Беларусі»
для XI класа ўстаноў адукацыі,
якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай мовай навучання і выхавання

(павышаны ўзровень)

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ

ГЛАВА 1

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Гісторыя Беларусі» (павышаны ўзровень) (далей — вучэбная праграма) прызначана для XI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі (далей — установы агульнай сярэдняй адукацыі).

У адпаведнасці з канцэнтрычным прынцыпам пабудовы зместу гістарычнай адукацыі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі вучні XI класа вывучаюць гістарычны перыяд: XIX — пачатак XXI ст.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 87 гадзін, у тым ліку 2 гадзіны — рэзервовы час).

У адпаведнасці з Тыпавым вучэбным планам агульнай сярэдняй адукацыі на вывучэнне вучэбнага прадмета «Гісторыя Беларусі» ў XI класе на павышаным узроўні адводзіцца 2 вучэбныя гадзіны на тыдзень у першым паўгоддзі і 3 вучэбныя гадзіны на тыдзень у другім паўгоддзі.

У дадзенай вучэбнай праграме змястоўны і працэсуальны кампаненты вучэбнага матэрыялу структураваны наступным чынам:

- I. Грамадска-палітычнае жыццё ў Беларусі. Развіццё беларускай дзяржаўнасці.
- II. Сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі.
- III. Беларусь у сістэме міжнародных адносін.
- IV. Фарміраванне беларускай нацыі. Канфесійнае становішча ў Беларусі.
- V. Культура Беларусі.

Настаўнік, зыходзячы з педагагічнай мэтазгоднасці і з улікам асаблівасцей навучання ў канкрэтных умовах, можа змяніць

рэкамендаваную дадзенай вучэбнай праграмай колькасць вучэбных гадзін на вывучэнне асобных тэм і парадак іх вывучэння, не выходзячы за межы агульнай колькасці вучэбнага часу, адведзенага на вывучэнне раздзелаў.

3. Мэты вывучэння вучэбнага прадмета «Гісторыя Беларусі» у XI класе на павышаным узроўні:

- авалоданне асновамі сістэматызаваных тэарэтычных ведаў аб важнейшых працэсах гісторыі Беларусі XIX — пачатку XXI ст. ва ўзаемасувязі і ўзаемаабумоўленасці з сусветнай гісторыяй, спецыяльнымі спосабамі дзейнасці, якія неабходны для фарміравання светапогляду асобы, яе асобных грамадзянска-патрыятычных і нацыянальна-культурных каштоўнасных арыентацый;
- асваенне вучнямі кампетэнцый, якія неабходны для прафесійнага самавызначэння і працягу адукацыі па выбраным напрамку, а таксама для арыентацыі ў сучасным сацыякультурным асяроддзі і самарэалізацыі ва ўмовах шматмерных зносін з іншымі людзьмі.

4. Задачы навучання вучэбнаму прадмету «Гісторыя Беларусі» у XI класе на павышаным узроўні:

- фарміраваць у вучняў сістэмныя веды аб гісторыі Беларусі XIX — пачатку XXI ст. і ўмення выкарыстоўваць іх для ўсвядомленага прафесійнага самавызначэння, звязанага з працягам адукацыі ва ўстановах вышэйшай адукацыі;
- развіваць у вучняў вопыт гістарычнага мыслення праз асэнсаванне імі важнейшых працэсаў і тэндэнцый у развіцці Беларусі ў XIX — пачатку XXI ст., уменне выкарыстоўваць засвоеныя гістарычныя веды для тлумачэння сучасных грамадскіх з’яў ва ўзаемасувязі з мінулым;
- спрыяць выхаванню ў вучняў светапоглядных перакананняў, звязаных з прыняццем ідэй грамадзянскай супольнасці, прававой і дэмакратычнай дзяржавы, сацыяльнай справядлівасці, а таксама выхаванню пачуцця гонару за культурна-гістарычную спадчыну Беларусі, адказнасці за ўласную жыццядзейнасць і далейшы шлях развіцця Беларусі.

5. Асаблівае значэнне ў працэсе навучання гісторыі на павышаным узроўні маюць урокі-практыкумы. На ўроках-практыкумах

рэкамендуецца вучыць вучняў абагульняць і сістэматызаваць вучэбны матэрыял, рабіць высновы, параўноўваць гістарычныя факты, даваць ім аргументаваную ацэнку, развіваць уменні выкарыстоўваць засвоеныя веды для рашэння пазнавальных задач, правядзення вучэбнага даследавання, аналізу гістарычных першакрыніц.

Мэтазгодна арганізацыя практычных работ вучняў з навуковай, навукова-папулярнай, энцыклапедычнай, мастацкай літаратурай, а таксама матэрыяламі музейных экспазіцый. Урокі-практыкумы павінны быць накіраваны на ўстанаўленне міжпрадметных сувязей, авалоданне абагуленымі спосабамі дзейнасці. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на магчымасці выкарыстання міжпрадметных сувязей з беларускай літаратурай пры вывучэнні тэм, прысвечаных развіццю культуры і мастацтва.

Тэмы ўрокаў-практыкумаў вызначае настаўнік з улікам пазнавальнай зацікаўленасці вучняў, а таксама асаблівасцей засваення вучэбнага матэрыялу ў канкрэтным класе.

Эфектыўнай формай арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў пры навучанні вучэбнаму прадмету «Гісторыя Беларусі» на павышаным узроўні з'яўляецца праектная дзейнасць. У працэсе выканання праектаў вучні ўдасканальваюць навыкі працы з крыніцамі гістарычнай інфармацыі, вучацца аналізаваць гістарычныя факты, рабіць высновы, прадстаўляць вынікі індывідуальнай і калектыўнай дзейнасці.

Пасля кожнага раздзелу прадугледжваецца правядзенне ўрокаў «Наш край», на якіх рэкамендавана выкарыстоўваць гісторыка-дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі «Памяць». Краязнаўчы матэрыял мэтазгодна выкарыстоўваць пры выкананні вучнёўскіх даследаванняў (праектаў).

Рэзервовы час рэкамендавана выкарыстоўваць для правядзення кантролю вынікаў засваення зместу навучання па вучэбным прадмеце «Гісторыя Беларусі».

6. Павышаны ўзровень вывучэння вучэбнага прадмета «Гісторыя Беларусі» рэалізуецца з дапамогай пашырэння вучэбнага матэрыялу (увядзення новых тэм), больш глыбокага вывучэння вучэбнага матэрыялу, а таксама ўдасканалення спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці.

Павышаны ўзровень вывучэння вучэбнага прадмета «Гісторыя Беларусі» прадугледжвае набыццё вучнямі сістэматычных ведаў і забяспечвае развіццё сродкамі вучэбнага прадмета «Гісторыя Беларусі» прадметных, мэтапрадметных і асобасных кампетэнцый, неабходных для прафесійнага самавызначэння, працягу адукацыі па выбраным напрамку, асобаснага самаразвіцця, а таксама для ўсвядомленага і эфектыўнага вырашэння адукацыйных і жыццёвых (сацыякультурных) задач.

Асобасныя вынікі вывучэння гісторыі ўяўляюць сабой сфарміраваную сістэму каштоўнасных адносін вучняў да сябе і іншых, працэсу навучання і яго вынікаў і ў цэлым да працэсу жыццядзейнасці. Яны прадугледжваюць сфарміраванасць светапогляду, асобаснай і грамадзянскай пазіцыі вучняў; развіццё гатоўнасці да адказных паводзін у сучасным грамадстве; назапашванне вопыту жыццядзейнасці, у тым ліку на аснове асэнсавання сацыяльна-маральнага вопыту папярэдніх пакаленняў. Асобасныя вынікі вывучэння гісторыі дазваляюць займаць актыўную жыццёвую пазіцыю, захоўваць нацыянальную ідэнтычнасць у полікультурным грамадстве, псіхічнае і фізічнае здароўе, накіраваны на фарміраванне патрэбнасці ў самапазнанні, самаразвіцці, самаактуалізацыі і самарэалізацыі.

Асобасныя вынікі вывучэння гісторыі, звязаныя з асобаснымі якасцямі і светапогляднымі ўстаноўкамі вучняў, вызначаны як прагназуемыя і не падлягаюць прамежкавай і выніковай праверцы.

Мэтапрадметныя вынікі навучання звязаны з выпрацоўкай у вучняў уменняў самастойна вызначаць мэты свайго навучання, прадстаўляць, аналізаваць і карэкціраваць іх вынікі ва ўмовах індывідуальнай і калектыўна-размеркавальнай форм дзейнасці; сістэматызаваць і абагульняць змест вучэбнага матэрыялу і рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы; ажыццяўляць пошук, збор, апрацоўку разнастайных крыніц сацыяльна-гістарычнай інфармацыі з магчымасцю яе пераводу з візуальнай у вербальную форму і наадварот.

Прадметныя вынікі вывучэння гісторыі прадстаўлены ў асноўных патрабаваннях да вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў да кожнага з раздзелаў.

**ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ
ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ**

**I. ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЕ ЖЫЦЦЁ Ў БЕЛАРУСІ.
РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ**

(22 гадзіны)

Грамадска-палітычнае жыццё ў першай палове і сярэдзіне XIX ст. Асаблівасці палітычнага курсу расійскага ўрада ў пачатку XIX ст. Польскія і расійскія дваранскія рэвалюцыянеры ў Беларусі. Паўстанне 1830—1831 гг. і яго вынікі. Палітыка расійскага ўрада на беларускіх землях у сярэдзіне XIX ст.

Паўстанне 1863—1864 гг. Прычыны паўстання. Палітычныя плыні паўстанцаў. Погляды К. Каліноўскага. Характар і вынікі паўстання. Адлюстраванне падзей паўстання ў беларускай гістарычнай навуцы.

Грамадска-палітычнае жыццё ў другой палове 60-х — 90-я гг. XIX ст. Вытокі і сутнасць народніцтва. Народніцкія арганізацыі ў Беларусі ў першай палове 1880-х гг. Ураджэнцы Беларусі ў народніцкіх арганізацыях Расіі. Стварэнне сацыял-дэмакратычных арганізацый у Беларусі. Распаўсюджванне марксізму. Польскі і яўрэйскі нацыянальныя рухі ў Беларусі.

Грамадска-палітычнае становішча ў пачатку XX ст. Узнікненне сацыялістычных і нацыянальна-дэмакратычных партый. Палітычныя сілы ў рэвалюцыі 1905—1907 гг. Маніфест 17 кастрычніка 1905 г. Стварэнне Дзяржаўнай думы і яе дзейнасць. Дынаміка і формы рэвалюцыйнага руху ў Беларусі. Асаблівасці правядзення земскай рэформы ў Беларусі.

Беларускі нацыянальны рух у пачатку XX ст. Спробы вырашэння нацыянальнага пытання. Утварэнне Беларускай сацыялістычнай грамады, яе праграмныя патрабаванні. Праекты афармлення беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці ў час Першай сусветнай вайны. Беларускі нацыянальны камітэт. Цэнтральная рада беларускіх арганізацый. Вялікая беларуская рада. Беларускі нацыянальны рух у Петраградзе, Маскве і іншых гарадах Расіі.

Лютаўская і Кастрычніцкая рэвалюцыі 1917 г. як пачатак новага этапу развіцця Беларусі. Лютаўская рэвалюцыя. Звяржэнне

самадзяржаў і ўстанаўленне двоеўладдзя. Палітычная сітуацыя ў Беларусі. Дзейнасць бальшавікоў у Беларусі і на Заходнім фронце. Абстраўненне сацыяльна-эканамічнага і палітычнага крызісу ў Расіі. Кастрычніцкая рэвалюцыя. Асаблівасці ўстанаўлення савецкай улады ў Беларусі. Стварэнне органаў дзяржаўнай улады і кіравання. Паўночна-Заходні абласны камітэт РСДРП(б). Першыя рэвалюцыйныя пераўтварэнні.

Спробы рэалізацыі беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці ў 1917—1918 гг. Пазіцыя Абласнога выканаўчага камітэта Заходняй вобласці і фронту па беларускім пытанні. I Усебеларускі з'езд і яго роля ў афармленні беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці. Абвяшчэнне БНР і яе незалежнасці: погляды на праблему ў беларускай гістарычнай навучы.

Афармленне беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці на савецкай аснове. Пазіцыя ЦК РКП(б) па стварэнні беларускай дзяржавы на савецкай аснове. VI Паўночна-Заходняя абласная канферэнцыя РКП(б) і яе рашэнні. Маніфест Часовага ўрада Беларусі ад 1 студзеня 1919 г. аб стварэнні ССРБ. Утварэнне ССР Літвы і Беларусі. Другое абвяшчэнне БССР.

Грамадска-палітычнае жыццё ў Савецкай Беларусі ў 1920—1930-я гг. Фарміраванне савецкай грамадска-палітычнай сістэмы. Удзел БССР ва ўтварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Роля Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі і Саветаў рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў у палітычнай сістэме. Дзейнасць грамадскіх арганізацый. Палітычныя рэпрэсіі.

Грамадска-палітычнае жыццё ў другой палове 1940-х — першай палове 1950-х гг. Роля КП(б)Б у пасляваенным аднаўленні рэспублікі. Дзейнасць Саветаў і грамадскіх арганізацый. Асаблівасці грамадска-палітычнай сітуацыі ў заходніх рэгіёнах Беларусі.

Грамадска-палітычнае жыццё ў другой палове 1950-х — першай палове 1960-х гг. Спробы дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця. Ажыццяўленне курсу XX з'езда КПСС. Прыняцце курсу на пабудову камунізму.

Грамадска-палітычнае жыццё ў другой палове 1960-х — першай палове 1980-х гг. Асаблівасці грамадска-палітычнага жыцця. Паварот да кансерватыўнага курсу. Канцэпцыя «развітога сацыялізму». Дзейнасць Саветаў і грамадскіх арганізацый. Змены ў грамадска-палітычным жыцці ў пачатку 1980-х гг.

Грамадска-палітычнае жыццё ў час ажыццяўлення палітыкі перабудовы. Рэформа палітычнай сістэмы: дэмакратызацыя і галаснасць, альтэрнатыўны парадак выбараў. Фарміраванне шматпартыйнасці. Узнікненне парламенцкай апазіцыі.

Спыненне існавання СССР. Рух за дзяржаўны суверэнітэт. Адназначнае прыняццё Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце БССР і наданне ёй статусу канстытуцыйнага закона. Рэферэндум па пытанні аб захаванні СССР. Прыняццё Закона «Аб забеспячэнні палітычнай і эканамічнай самастойнасці БССР». Белавежскія пагадненні. Прычыны распада СССР. Стварэнне СНД.

Станаўленне дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь. Прыняццё рашэння аб змене назвы Беларуская ССР. Закон Рэспублікі Беларусь «Аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь». Прыняццё Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Увядзенне пасады Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Першы Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь — А. Р. Лукашэнка. Рэспубліканскі рэферэндум 14 мая 1995 г. і яго вынікі.

Грамадска-палітычнае жыццё ў другой палове 1990-х гг. Развіццё грамадска-палітычнай сістэмы. Фарміраванне заканадаўчай і выканаўчай галін дзяржаўнай улады. Рэспубліканскі рэферэндум 24 лістапада 1996 г. і яго вынікі. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 г. са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэферэндуме. Змены ў структуры органаў дзяржаўнай улады. Умацаванне інстытута прэзідэнцкай улады.

Грамадска-палітычнае жыццё ў пачатку XXI ст. Развіццё грамадска-палітычнай сістэмы. Палітычныя партыі і грамадскія аб'яднанні. Працэс фарміравання Рэспублікі Беларусь як дэмакратычнай сацыяльнай прававой дзяржавы. Рэспубліканскі рэферэндум 17 кастрычніка 2004 г. і яго вынікі. Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Роля Усебеларускіх народных сходаў.

Наш край

Практыкум (3 гадзіны)

Абагульненне па раздзеле I

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ
ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ◆ значэнне паняццяў: *аўтаномія, грамадзянская супольнасць, грамадзянства, дзяржаўны суверэнітэт, інстытут прэзідэнцкай улады, нацыянал-дэмакратызм, нацыянальнае пытанне, парламенцкая апазіцыя, перабудова, прававая дзяржава, рэабілітацыя, савецкая грамадска-палітычная сістэма, сацыялізм, унітарная дзяржава;*
- ◆ асноўныя этапы і асаблівасці станаўлення нацыянальных форм беларускай дзяржаўнасці;
- ◆ асаблівасці грамадска-палітычнага развіцця беларускіх губерняў у складзе Расійскай імперыі;
- ◆ кірункі беларускага нацыянальнага руху, шляхі і сродкі вырашэння нацыянальнага пытання;
- ◆ шляхі і сродкі станаўлення і мадэрнізацыі грамадска-палітычнай сістэмы БССР;
- ◆ вынікі грамадска-палітычных рэформ і рэвалюцыйных падзей для развіцця Беларусі;
- ◆ тэндэнцыі сучаснага грамадска-палітычнага развіцця Рэспублікі Беларусь;
- ◆ дзяржаўную сімваліку БССР і Рэспублікі Беларусь;
- ◆ асноўныя ацэначныя меркаванні (пункты гледжання) аб станаўленні нацыянальных форм беларускай дзяржаўнасці, грамадска-палітычным развіцці Беларусі, грамадска-палітычных дзеячах;
- ◆ дасягненні ўраджэнцаў Беларусі ў грамадска-палітычным жыцці;

у м е ц ь:

- ◆ канкрэтызаваць змест паняццяў: *аўтаномія, грамадзянская супольнасць, грамадзянства, дзяржаўны суверэнітэт, інстытут прэзідэнцкай улады, нацыянал-дэмакратызм, нацыянальнае пытанне, парламенцкая апазіцыя, перабудова, прававая дзяржава, рэабілітацыя, савецкая грамадска-палітычная сістэма, сацыялізм, унітарная дзяржава;*

- ◆ лакалізаваць працэс фарміравання нацыянальных форм беларускай дзяржаўнасці з апорай на храналагічныя і сінхранічныя табліцы, гістарычную карту і атлас;
 - ◆ характарызаваць асаблівасці і вынікі фарміравання беларускай дзяржаўнасці;
 - ◆ характарызаваць рэформы і рэвалюцыі як сродак мадэрнізацыі грамадства;
 - ◆ даваць ацэнку вывучаемым гістарычным падзеям, з’явам і працэсам, дзейнасці гістарычных асоб;
 - ◆ параўноўваць, сістэматызаваць і абагульняць гістарычныя факты аб фарміраванні беларускай дзяржаўнасці, зменах у грамадска-палітычным жыцці і рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;
 - ◆ параўноўваць пункты гледжання аб станаўленні і развіцці нацыянальных форм беларускай дзяржаўнасці, змяненнях у грамадска-палітычным жыцці ў Беларусі;
 - ◆ аналізаваць змест гістарычных крыніц інфармацыі аб фарміраванні нацыянальных форм беларускай дзяржаўнасці і грамадска-палітычным жыцці;
 - ◆ рыхтаваць і прэзентаваць паведамленні аб грамадска-палітычных гістарычных асобах з ацэнкай вынікаў іх дзейнасці;
- выкарыстоўваць веды і ўменні:
- ◆ для пошуку і аналізу сацыяльна значнай інфармацыі аб грамадска-палітычным жыцці ў Беларусі, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;
 - ◆ правядзення вучэбнага гістарычнага даследавання па пытаннях грамадска-палітычнага жыцця ў Беларусі;
 - ◆ тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе мастацкіх і дакументальных фільмаў, наведванні гістарычных месцаў, музеяў і г. д.;
 - ◆ вызначэння ўласных адносін да гістарычных фактаў і асоб, а таксама падзей сучаснага жыцця;
 - ◆ ідэнтыфікацыі ўласных сацыяльных паводзін як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь.

II. САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАЕ РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСІ

(17 гадзін)

Вырашэнне аграрнага пытання ў першай палове XIX ст. Разлажэнне феадальна-прыгонніцкага ладу і крызіс паншчыннай гаспадаркі. Сацыяльныя супярэчнасці ў вёсцы. Рэформа дзяржаўнай вёскі. Люстрацыя дзяржаўных маёнткаў. Інвентарная рэформа ў памешчыцкай вёсцы.

Адмена прыгоннага права. Наспяванне неабходнасці сялянскай рэформы, яе прычыны. Падрыхтоўка рэформы. Маніфест і «Палажэнні» 19 лютага 1861 г. Правы сялян. Устаўныя граматы і выкупныя акты. Спецыфіка мясцовых «Палажэнняў» для Віцебскай, Магілёўскай, Мінскай, Гродзенскай і Віленскай губерняў. Выкупная аперацыя. Змены ў рэалізацыі рэформы, звязаныя з паўстаннем 1863—1864 гг. Вынікі і значэнне аграрнай рэформы.

Развіццё сельскай гаспадаркі ў 60-я гг. XIX — пачатку XX ст. Характарыстыка землеўладання ў Беларусі. Асаблівасці развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы Беларусі. Феадальна-прыгонніцкія перажыткі. Змешаная сістэма гаспадарання. Станаўленне прадпрымальніцкай гаспадаркі капіталістычнага тыпу ў Беларусі. Уплыў сусветнага аграрнага крызісу на спецыялізацыю сельскай гаспадаркі Беларусі. Прычыны і мэты аграрнай рэформы П. А. Сталыпіна, яе асаблівасці ў Беларусі. Фарміраванне аграрнай буржуазіі.

Развіццё прамысловасці, гандлю, фінансаў і транспарту ў 60-я гг. XIX — пачатку XX ст. Будаўніцтва чыгунак, іх уплыў на развіццё гаспадаркі. Працэс урбанізацыі і яго асаблівасці ў Беларусі. Рост гарадоў як фабрычна-завадскіх і гандлёвых цэнтраў. Асаблівасці прамысловай рэвалюцыі ў Беларусі. Галіновыя структура прамысловасці. Стварэнне манапалістычных аб'яднанняў. Фарміраванне нацыянальнага рынку. Павышэнне ролі банкаў. Стан гандлю. Фарміраванне класаў буржуазнага грамадства.

Ад палітыкі «ваеннага камунізму» да новай эканамічнай палітыкі. Палітыка «ваеннага камунізму», яе сутнасць. Эканамічнае і палітычнае становішча БССР. Крызіс палітыкі «ваеннага камунізму» і пераход да новай эканамічнай палітыкі. Сутнасць і змест новай эканамічнай палітыкі, яе супярэчнасці. Вынікі аднаўлення народнай гаспадаркі Савецкай Беларусі.

Індустрыялізацыя. Курс на сацыялістычную індустрыялізацыю. Прычыны і напрамкі правядзення індустрыялізацыі. Будаўніцтва і мадэрнізацыя прамысловых прадпрыемстваў. Асаблівасці індустрыялізацыі ў БССР. Вынікі яе ажыццяўлення.

Калектывізацыя сельскай гаспадаркі. Прычыны правядзення калектывізацыі. Калгас як форма вытворчага кааперавання. Пераход да сучаснай калектывізацыі сельскай гаспадаркі. Палітыка ліквідацыі кулацтва як класа. Перагібы і памылкі ў калгасным руху. Вынікі калектывізацыі сялянскіх гаспадарак.

Сацыяльна-эканамічнае становішча ў Заходняй Беларусі ў 1921—1939 гг. Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага становішча ў Заходняй Беларусі. Аграрныя рэформы. Праблемы прамысловага развіцця. Уплыў сусветнага эканамічнага крызісу. Працоўная эміграцыя.

Аднаўленне народнай гаспадаркі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе. Страты і разбурэнні, нанесеныя эканоміцы і сацыяльнай сферы Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленчыя работы ў прамысловасці. Асаблівасці і цяжкасці ў аднаўленні і развіцці сельскай гаспадаркі. Калектывізацыя ў заходніх абласцях Беларусі. Матэрыяльнае становішча народа ў пасляваенныя гады.

Сацыяльна-эканамічнае развіццё ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. НТР у Беларусі. Развіццё радыётэхнічнай, радыёэлектроннай, хімічнай і нафтаперапрацоўчай прамысловасці, машынабудавання і металаапрацоўкі. Матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне аграрнага сектара эканомікі. Матэрыяльны дабрабыт насельніцтва. Эканамічныя рэформы і іх вынікі. Аграпрамысловы комплекс. Праявы стагнацыі ў эканоміцы.

Змены ў сацыяльна-эканамічным развіцці ў другой палове 1980-х гг. Курс на паскарэнне сацыяльна-эканамічнага развіцця. Перавод прадпрыемстваў на гаспадарчы разлік і самафінансаванне. Развіццё кааператыўнага руху. Прычыны пагаршэння сацыяльна-эканамічнага становішча. Пераадоленне наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Сацыяльна-эканамічнае становішча ў 1990-я гг. Эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь у першай палове 1990-х гг. Пошук шляхоў выхаду з крызісу. Увядзенне сістэмы грашовых адзінак Рэспублікі Беларусь. Станаўленне прадпрымальніцкіх структур.

Асаблівасці беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага развіцця. Распрацоўка беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага развіцця і яе сутнасныя характарыстыкі. Мэты і сродкі рэалізацыі сацыяльна арыентаванай эканомікі. Эканамічная інтэграцыя з Расіяй і краінамі СНД. Сусветны фінансава-эканамічны крызіс і шляхі пераадолення яго наступстваў у Рэспубліцы Беларусь. Галоўныя вынікі сацыяльна-эканамічнага развіцця ў перыяд суверэнітэту. Прыярытэты дзяржавы ў сацыяльна-эканамічнай сферы. Дзяржаўная маладзёжная палітыка.

Наш край

Практыкум (2 гадзіны)

Абагульненне па раздзеле II

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ◆ значэнне паняццяў: *аграрнае пытанне, асадніцтва, аўтаномія, ваенна-прамысловы комплекс, індустрыялізацыя, інфляцыя, інтэграцыя, лічбавая эканоміка, калектывізацыя сельскай гаспадаркі, мадэрнізацыя, нацыяналізацыя, новая эканамічная палітыка, палітыка «ваеннага камунізму», прыватызацыя, «прускі» шлях развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы, «амерыканскі» шлях развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы, раскулачванне, сацыяльна арыентаваная эканоміка, сельская абшчына, стагнацыя, урбанізацыя, устойлівае развіццё, экстэнсіўны шлях развіцця эканомікі, інтэнсіўны шлях развіцця эканомікі;*
- ◆ асноўныя этапы і асаблівасці вырашэння аграрнага пытання ў Беларусі;
- ◆ шляхі і сродкі мадэрнізацыі ў працэсе пераходу ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага грамадства ў Беларусі;
- ◆ вынікі эканамічных рэформ для развіцця Беларусі;
- ◆ сутнасць беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага развіцця;

- ◆ асноўныя ацэначныя меркаванні (пункты гледжання) аб працэсе мадэрнізацыі пры пераходзе ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага грамадства;
- ◆ дасягненні ўраджэнцаў Беларусі ў эканамічным развіцці (гаспадарчым жыцці);

у м е ц ь:

- ◆ канкрэтызаваць змест паняццяў: *аграрнае пытанне, асадніцтва, аўтаномія, ваенна-прамысловы комплекс, індустрыялізацыя, інфляцыя, інтэграцыя, лічбавая эканоміка, калектывізацыя сельскай гаспадаркі, мадэрнізацыя, нацыяналізацыя, новая эканамічная палітыка, палітыка «ваеннага камунізму», прыватызацыя, «прускі» шлях развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы, «амерыканскі» шлях развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы, раскулачванне, сацыяльна арыентаваная эканоміка, сельская абшчына, стагнацыя, урбанізацыя, устойлівае развіццё, эктэнсіўны шлях развіцця эканомікі, інтэнсіўны шлях развіцця эканомікі;*
- ◆ лакалізаваць працэс пераходу ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага грамадства з апорай на храналагічныя і сінхранічныя табліцы, гістарычную карту і атлас;
- ◆ характарызаваць сутнасць мадэрнізацыі пры пераходзе ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага і інфармацыйнага грамадства;
- ◆ суадносіць працэс мадэрнізацыі пры пераходзе ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага і інфармацыйнага грамадства ў Беларусі з адпаведным яму па змесце працэсам сусветнай гісторыі;
- ◆ даваць ацэнку вывучаемым гістарычным падзеям, з’явам і працэсам, дзейнасці гістарычных асоб;
- ◆ раскрываць прычынна-следчыя сувязі паміж мадэрнізацыяй пры пераходзе ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага і інфармацыйнага грамадства і сацыяльнымі працэсамі ў Беларусі;
- ◆ характарызываць сутнасць беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага развіцця;
- ◆ параўноўваць, сістэматызаваць, абагульняць гістарычныя факты аб сацыяльна-эканамічным развіцці Беларусі і рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;

- ◆ параўноўваць пункты гледжання аб працэсе мадэрнізацыі пры пераходзе ад аграрна-рамеснага да індустрыяльнага і інфармацыйнага грамадства ў Беларусі;
 - ◆ аналізаваць змест гістарычных крыніц інфармацыі аб сацыяльна-эканамічным развіцці Беларусі;
 - ◆ рыхтаваць і прэзентаваць паведамленні аб гістарычных асобах з ацэнкай вынікаў іх дзейнасці;
- выкарыстоўваць веды і ўменні:**
- ◆ для пошуку і аналізу сацыяльна значнай інфармацыі аб сацыяльна-эканамічным развіцці Беларусі, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;
 - ◆ правядзення вучэбнага гістарычнага даследавання па пытаннях сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі;
 - ◆ тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе мастацкіх і дакументальных фільмаў, наведванні гістарычных месцаў, музеяў і г. д.;
 - ◆ вызначэння ўласных адносін да гістарычных фактаў і асоб, а таксама падзей сучаснага жыцця.

III. БЕЛАРУСЬ У СІСТЭМЕ МІЖНАРОДНЫХ АДНОСІН (16 гадзін)

Геапалітычнае становішча Беларусі ў XIX ст. Становішча беларускіх зямель пасля ўваходжання ў склад Расійскай імперыі. Расійска-французскія адносіны і палітычная сітуацыя ў заходніх губернях. Праект адраджэння Вялікага Княства Літоўскага. Беларусь у перыяд Айчыннай вайны 1812 г. Вынікі вайны 1812 г. для Беларусі.

Беларусь у гады Першай сусветнай вайны. Беларусь як аб'ект геапалітыкі еўрапейскіх дзяржаў. Прычыны і пачатак вайны. Становішча беларускіх губерняў. Бежанцы. Рэквізіцыі. Акупацыя германскімі войскамі заходняй часткі Беларусі. Палітыка акупацыйных улад. Вынікі Брэсцкага міру для Беларусі.

Становішча Беларусі ў гады польска-савецкай вайны. Прычыны і пачатак вайны. Становішча на тэрыторыі Беларусі. Ход ваенных дзеянняў. Рыжскі мірны дагавор і яго наступствы для Беларусі.

Беларусь у геапалітычных умовах міжваеннага перыяду. Геапалітычнае значэнне Савецкай Беларусі. Узбуйненне тэрыторыі БССР у 1924 і 1926 гг. Заходнебеларускія землі ў складзе Польшчы. Палітыка польскіх улад. Нацыянальна-вызваленчы, сялянскі і рабочы рух у Заходняй Беларусі.

Пачатак Другой сусветнай вайны. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР. Геапалітычная сітуацыя ў Еўропе ў канцы 1930-х гадоў. Дагавор аб ненападзенні паміж Германіяй і СССР ад 23 жніўня 1939 г. Пачатак Другой сусветнай вайны. Вызваленчы паход Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь. Дагавор «Аб дружбе і граніцы» паміж СССР і Германіяй. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР.

БССР напярэдадні і ў пачатку Вялікай Айчыннай вайны. БССР напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны. Мерапрыемствы па ўмацаванні абароназдольнасці краіны. Нападзенне нацысцкай Германіі на СССР. Цэнтралізацыя кіраўніцтва краінай. Мабілізацыя і эвакуацыя. Абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі. Гераізм і самаахвярнасць абаронцаў Айчыны. Прычыны няўдач Чырвонай Арміі ў пачатку вайны.

Германскі акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі. План «Ост» — праграма каланізацыі і знішчэння народаў Савецкага Саюза. Канцэнтрацыйныя лагеры і гета на тэрыторыі Беларусі. Карныя аперацыі супраць партызан, падпольшчыкаў і мірнага насельніцтва. Вываз на прымусовыя работы ў Германію. Дзейнасць калабарацыянісцкіх арганізацый.

Барацьба супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў. Арганізацыя партызанскага і падпольнага руху. Стварэнне Цэнтральнага штаба партызанскага руху і Беларускага штаба партызанскага руху. Утварэнне партызанскіх зон і партызанскіх краёў. Партызанскія злучэнні, іх баявая дзейнасць. «Рэйкавая вайна». Дзейнасць падпольных арганізацый. Супраціўленне мірнага насельніцтва акупацыйнаму рэжыму. Героі ўсенароднай барацьбы.

Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Пачатак вызвалення тэрыторыі Беларусі. Аперацыя «Баграціён» і яе вынікі. Подзвігі савецкіх воінаў. Уклад беларускага народа ў разгром нацысцкай Германіі і яе саюзнікаў. Крыніцы перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Ураджэнцы Беларусі ў еўрапейскім руху Супраціўлення і на франтах Другой сусветнай вайны.

БССР на міжнароднай арэне ў другой палове 1940-х — 1980-я гг. Уключэнне БССР у лік краін-заснавальніц ААН. Тэрытарыяльныя змены БССР. Знешнепалітычная дзейнасць БССР. Удзел у барацьбе міжнароднага супольніцтва за вырашэнне глабальных сацыяльна-палітычных праблем, мір і бяспеку. Гандлёва-эканамічнае супрацоўніцтва з краінамі Савета эканамічнай узаемадапамогі. Навукова-тэхнічнае і культурнае супрацоўніцтва БССР з краінамі свету. Сувязі з беларускай дыяспарай.

Рэспубліка Беларусь у міжнародным супольніцтве ў 1990-я гг. Прыярытэты знешнепалітычнага курсу Рэспублікі Беларусь. Дзейнасць Беларусі ў ААН. Умацаванне сувязей з краінамі СНД. Развіццё інтэграцыі паміж Беларуссю і Расіяй.

Знешняя палітыка Рэспублікі Беларусь у пачатку XXI ст. Шматвектарны характар знешнепалітычнай дзейнасці Рэспублікі Беларусь. Развіццё эканамічных і культурных сувязей з краінамі блізкага і далёкага замежжа. Фарміраванне Еўразійскага эканамічнага саюза. Узаемаадносіны Беларусі з краінамі Еўрапейскага Саюза. Супрацоўніцтва з краінамі Азіяцка-Ціхаакіянскага рэгіёна, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Развіццё сувязей з беларускай дыяспарай.

Наш край

Практыкум (2 гадзіны)

Абагульненне па раздзеле III

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ♦ значэнне паняццяў: *Белавежскія пагадненні, генацыд, глабалізацыя, дыяспара, Еўразійскі эканамічны саюз, інтэграцыя, калабарацыянізм, Мытны саюз, Садружнасць Незалежных Дзяржаў, Саюзная дзяржава Беларусі і Расіі;*
- ♦ асаблівасці геапалітычнага становішча Беларусі ў перыяд Айчыннай вайны 1812 г., Першай і Другой сусветных, Вялікай Айчыннай войнаў;

- ◆ асаблівасці знешнепалітычнага становішча БССР;
- ◆ асаблівасці знешнепалітычнага курсу Рэспублікі Беларусь;
- ◆ асноўныя ацэначныя меркаванні (пункты гледжання) аб геапалітычным становішчы Беларусі і яе знешнепалітычным курсе, выніках дзейнасці гістарычных асоб;
- ◆ дасягненні ўраджэнцаў Беларусі ў міжнароднай дзейнасці;
- ◆ сімвалы і месцы памяці беларускага народа аб падзеях Айчынай вайны 1812 г., Першай і Другой сусветных, Вялікай Айчынай войнаў;

у м е ц ь:

- ◆ канкрэтызаваць змест паняццяў: *Белавежскія пагадненні, генацыд, глабалізацыя, дыяспара, Еўразійскі эканамічны саюз, інтэграцыя, калабарацыянізм, Мытны саюз, Садружнасць Незалежных Дзяржаў, Саюзная дзяржава Беларусі і Расіі*;
- ◆ лакалізаваць геапалітычнае становішча Беларусі з апорай на храналагічныя і сінхранічныя табліцы, гістарычную карту і атлас;
- ◆ характарызаваць геапалітычнае становішча і знешнепалітычны курс Беларусі;
- ◆ суадносіць геапалітычнае становішча Беларусі са знешнепалітычнымі працэсамі сусветнай гісторыі;
- ◆ даваць ацэнку вывучаемым гістарычным падзеям, з'явам і працэсам, дзейнасці гістарычных асоб;
- ◆ тлумачыць прычынна-следчыя сувязі паміж геапалітычнымі ўмовамі і знешнепалітычным становішчам Беларусі;
- ◆ параўноўваць, сістэматызаваць і абагульняць гістарычныя факты аб геапалітычным становішчы Беларусі і яе знешнепалітычным курсе і рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;
- ◆ параўноўваць пункты гледжання аб геапалітычным становішчы Беларусі і яе знешнепалітычным курсе;
- ◆ аналізаваць змест гістарычных крыніц інфармацыі аб геапалітычным становішчы і знешняй палітыцы Беларусі;
- ◆ рыхтаваць і прэзентаваць паведамленні аб гістарычных асобах з ацэнкай вынікаў іх дзейнасці;

в ы к а р ы с т о ў в а ц ь в е д ы і ў м е н н і:

- ◆ для пошуку і аналізу сацыяльна значнай інфармацыі аб геапалітычным становішчы Беларусі і яе знешнепалітычным курсе, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;

- ◆ правядзення вучэбнага гістарычнага даследавання па пытаннях знешняй палітыкі Беларусі;
- ◆ тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе мастацкіх і дакументальных фільмаў, наведванні гістарычных месцаў, музеяў і г. д.;
- ◆ вызначэння ўласных адносін да гістарычных фактаў і асоб, а таксама падзей сучаснага жыцця;
- ◆ усвядомленых паводзін як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;
- ◆ беражлівых адносін да месцаў памяці беларускага народа аб падзеях Айчынай вайны 1812 г., Першай і Другой сусветнай, Вялікай Айчынай войнаў.

IV. ФАРМИРАВАННЕ БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫІ. КАНФЕСІЙНАЕ СТАНОВІШЧА Ў БЕЛАРУСІ (16 гадзін)

Умовы фарміравання беларускай нацыі ў XIX ст. Асаблівасці палітыкі расійскіх улад у адносінах да беларусаў. Сутнасць нацыянальнага пытання ў Расійскай імперыі адносна насельніцтва Беларусі. Нацыянальны склад насельніцтва Беларусі. Умовы ўтварэння беларускай нацыі. Асаблівасці яе станаўлення. Характарыстыка менталітэта беларусаў.

Асаблівасці станаўлення беларускай нацыі на рубяжы XIX—XX стст. Фарміраванне агульных нацыянальных прымет ва ўмовах станаўлення індустрыяльнага грамадства. Этнічная тэрыторыя беларусаў. Этнічная ідэнтыфікацыя насельніцтва Беларусі. Феномен «тутэйшасці».

Высяванне беларускай нацыянальнай ідэі ў XIX — пачатку XX ст. Ідэалогія заходнерусізму. Асаблівасці працэсу афармлення беларускай нацыянальнай ідэі. Абгрунтаванне беларускай нацыянальнай ідэі студэнтамі-гоманаўцамі.

Эвалюцыя канфесійных адносін у XIX — пачатку XX ст. Рэлігійная структура насельніцтва беларускіх губерняў. Пашырэнне ўплыву праваслаўнай царквы на беларускіх землях. Абмежаванне ўплыву каталіцтва. Скасаванне ўніяцкай царквы. Палітыка Расійскай імперыі па рэлігійным пытанні пасля паўстання 1863—1864 гг. Змены ў рэлігійным жыцці ў пачатку XX ст. Свабода веравызнання.

Развіццё беларускай нацыі ў 1920—1930-я гг. Нацыянальнае пытанне і яго вырашэнне ў БССР. Палітыка беларусізацыі як прая-

ва савецкай нацыянальнай палітыкі. Дасягненні і супярэчнасці пры правядзенні беларусізацыі. Нацыянальная палітыка ў БССР у 1930-я гг.

Канфесійная палітыка ў БССР у 1920—1930-я гг. Адносіны савецкіх улад да рэлігіі. Палітыка «ваяўнічага атэізму». Антырэлігійная прапаганда. Становішча веруючых.

Нацыянальная і канфесійная палітыка польскіх улад у Заходняй Беларусі. Асаблівасці нацыянальных адносін у Заходняй Беларусі. Палітыка польскіх улад па паланізацыі насельніцтва Заходняй Беларусі. Канфесійная палітыка польскіх улад у Заходняй Беларусі. Рэлігійнае жыццё ў Заходняй Беларусі.

Канфесійнае становішча ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Палітыка савецкіх улад адносна царквы ў гады ваенных выпрабаванняў. Канфесійная палітыка германскіх акупацыйных улад на тэрыторыі Беларусі. Уклад духавенства ва ўсенародную барацьбу на акупіраванай тэрыторыі Беларусі.

Нацыянальная і канфесійная палітыка ў БССР у другой палове 1940-х — 1980-я гг. Нацыянальнае пытанне і яго вырашэнне ў БССР. Характарыстыка беларускай савецкай ментальнасці. Узмацненне дзяржаўнага ціску на царкву. Становішча канфесій і веруючых.

Беларуская нацыя ва ўмовах дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь (2 гадзіны). Умовы развіцця сучаснай беларускай нацыі. Нацыянальны склад насельніцтва Беларусі. Нацыянальная палітыка ў Рэспубліцы Беларусь. Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы ва ўмовах дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.

Канфесійная палітыка ў Рэспубліцы Беларусь. Узаемаадносіны дзяржавы і рэлігійных канфесій. Закон Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнання і рэлігійных арганізацыях». Адраджэнне канфесійнага жыцця. Аднаўленне і будаўніцтва новых храмаў, адкрыццё новых прыходаў. Духоўныя вучэбныя ўстановы. Роля і значэнне Беларускай праваслаўнай царквы, Рыма-каталіцкага касцёла і іншых канфесій у суверэннай Беларусі.

Наш край

Практыкум (2 гадзіны)

Абагульненне па раздзеле IV

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ
ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ♦ значэнне паняццяў: *беларуская нацыянальная ідэя, заходнерусізм, нацыянальнае пытанне, нацыянальная самасвядомасць, беларусізацыя, паланізацыя, канфесія, атэізм, свабода веравызнання;*
- ♦ асноўныя этапы і асаблівасці фарміравання беларускай нацыі;
- ♦ асаблівасці канфесійнага становішча насельніцтва Беларусі ў розныя гістарычныя перыяды;
- ♦ шляхі і сродкі вырашэння нацыянальнага і рэлігійнага пытанняў у Беларусі;
- ♦ асноўныя ацэначныя меркаванні (пункты гледжання) аб фарміраванні беларускай нацыі, нацыянальнай і канфесійнай палітыцы ў Рэспубліцы Беларусь;
- ♦ дасягненні прадстаўнікоў духавенства — ураджэнцаў Беларусі;

у м е ц ь:

- ♦ канкрэтызаваць змест паняццяў: *беларуская нацыянальная ідэя, заходнерусізм, нацыянальнае пытанне, нацыянальная самасвядомасць, беларусізацыя, паланізацыя, канфесія, атэізм, свабода веравызнання;*
- ♦ лакалізаваць працэс фарміравання беларускай нацыі з апорай на храналагічныя і сінхранічныя табліцы, гістарычную карту і атлас;
- ♦ характарызаваць асаблівасці фарміравання беларускай нацыі;
- ♦ даваць ацэнку вывучаемым гістарычным падзеям, з’явам і працэсам, дзейнасці гістарычных асоб;
- ♦ суадносіць працэс фарміравання беларускай нацыі з адпаведнымі яму па змесце працэсамі сусветнай гісторыі;
- ♦ параўноўваць, сістэматызаваць, абагульняць гістарычныя факты аб фарміраванні беларускай нацыі, канфесійнай і нацыянальнай палітыцы ў Рэспубліцы Беларусь, рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;

- ◆ параўноўваць пункты гледжання аб фарміраванні беларускай нацыі, канфесійнай і нацыянальнай палітыцы ў Рэспубліцы Беларусь;
 - ◆ аналізаваць змест гістарычных крыніц інфармацыі аб фарміраванні беларускай нацыі, канфесійнай і нацыянальнай палітыцы ў Рэспубліцы Беларусь;
- выкарыстоўваць веды і ўменні:
- ◆ для пошуку і аналізу сацыяльна значнай інфармацыі аб фарміраванні беларускай нацыі, канфесійнай і нацыянальнай палітыцы Рэспублікі Беларусь, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;
 - ◆ тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе мастацкіх і дакументальных фільмаў, наведванні гістарычных месцаў, музеяў і г. д.;
 - ◆ вызначэння ўласных адносін да гістарычных фактаў і асоб, а таксама падзей сучаснага жыцця;
 - ◆ усвядомленых паводзін як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь.

V. КУЛЬТУРА БЕЛАРУСІ (12 гадзін)

Культура Беларусі ў першай палове XIX ст. Развіццё адукацыі. Літаратура. Рамантызм у выяўленчым мастацтве. Класіцызм у архітэктуры.

Культура Беларусі ў другой палове XIX ст. Асноўныя тэндэнцыі развіцця культуры Беларусі. Сістэма адукацыі. Станаўленне беларусазнаўства. Станаўленне новай беларускай мовы і літаратуры. Тэатр і музыка. Жывапіс. Архітэктура і горадабудаўніцтва.

Побыт і лад жыцця насельніцтва Беларусі ў XIX ст. Сельская абшчына, яе ўплыў на звычаі і абрады беларусаў. Побыт сялян. Лад жыцця рабочых. Харчаванне насельніцтва. Сямейныя і рэлігійныя святы і абрады.

Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці культуры Беларусі ў пачатку XX ст. Роля газеты «Наша ніва» ў развіцці культуры Беларусі. Стан адукацыі. Навуковыя даследаванні Беларусі. Развіццё літаратуры і беларускай літаратурнай мовы. Станаўленне беларускага прафесійнага тэатра. Выяўленчае мастацтва. Развіццё архітэктуры.

Беларуская савецкая культура ў 1920—1930-я гг. Палітыка беларусізацыі. Развіццё сістэмы адукацыі ў Савецкай Беларусі.

Станаўленне беларускай савецкай навукі. Ажыццяўленне культурнай рэвалюцыі. Літаратура. Музыка. Тэатр. Зараджэнне беларускага кіно. Выяўленчае мастацтва. Архітэктура.

Культура ў Заходняй Беларусі ў 1921—1939 гг. Стан адукацыі ва ўмовах палітыкі паланізацыі. Дзейнасць Таварыства беларускай школы. Літаратура. Жывапіс. Музыкальнае мастацтва. Архітэктура.

Развіццё беларускай савецкай культуры ў другой палове 1940-х — 1980-я гг. Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці культуры Беларусі. Стан адукацыі. Выхад беларускай навукі на новыя рубяжы. Дасягненні навукоўцаў — ураджэнцаў Беларусі. Удзел беларусаў у асваенні касмічнай прасторы. Прынцып партыйнасці і метада сацыялістычнага рэалізму. Літаратура. Музыка. Выяўленчае мастацтва. Тэатр і кіно. Архітэктура. Алімпійскія дасягненні беларускіх савецкіх спартсменаў.

Развіццё адукацыі, навукі, літаратуры, мастацтва і спорту ва ўмовах дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь. Палітыка Рэспублікі Беларусь у галіне культуры. Афармленне дзяржаўнага статусу беларускай і рускай моў. Адукацыя ў Беларусі. Дасягненні ў развіцці навукі. Літаратура. Музыка. Выяўленчае мастацтва. Тэатр і кіно. Дасягненні беларускіх спартсменаў.

Наш край

Практыкум (2 гадзіны)

Абагульненне па раздзеле V

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ◆ значэнне паняццяў: *беларусазнаўства, культурная рэвалюцыя, метада сацыялістычнага рэалізму, прынцып партыйнасці*;
- ◆ асноўныя этапы і асаблівасці развіцця культуры Беларусі;
- ◆ асноўныя ацэначныя меркаванні (пункты гледжання) аб развіцці культуры Беларусі, выніках творчасці дзеячаў культуры;
- ◆ дасягненні ўраджэнцаў Беларусі ў галіне культуры;

- ◆ найбольш значныя алімпійскія дасягненні беларускіх спартсменаў;
 - ◆ помнікі культуры Беларусі;
- у м е ц ь:
- ◆ канкрэтызаваць змест паняццяў: *беларусазнаўства, культурная рэвалюцыя, метады сацыялістычнага рэалізму, прынцыпы партыйнасці*;
 - ◆ характарызаваць развіццё культуры Беларусі ў вывучаемыя перыяды;
 - ◆ даваць ацэнку вывучаемым гістарычным фактам, дзейнасці гістарычных асобі;
 - ◆ параўноўваць, сістэматызаваць і абагульняць гістарычныя факты аб развіцці культуры Беларусі і рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;
 - ◆ параўноўваць пункты гледжання аб умовах і выніках развіцця культуры Беларусі;
 - ◆ аналізаваць змест гістарычных крыніц інфармацыі аб развіцці культуры Беларусі;
 - ◆ рыхтаваць і прэзентаваць паведамленні аб дзеях культуры, характарызаваць гістарычную тэматыку ў іх творчасці;
- выкарыстоўваць веды і ўменні:
- ◆ для пошуку і аналізу сацыяльна значнай інфармацыі аб развіцці культуры ў Беларусі, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;
 - ◆ правядзення вучэбнага гістарычнага даследавання па пытаннях развіцця культуры ў Беларусі;
 - ◆ тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе мастацкіх і дакументальных фільмаў, наведванні гістарычных месцаў, музеяў і г. д.;
 - ◆ вызначэння ўласных адносін да гістарычных падзей, з'яў і асоб, а таксама падзей сучаснага жыцця;
 - ◆ усвядомленых паводзін як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;
 - ◆ падтрымання беражлівых адносін да помнікаў гісторыі і культуры.

Выніковае абагульненне (2 гадзіны)

ГЛАВА 3

АГУЛЬНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА АРГАНІЗАЦЫІ АДУКАЦЫЙНАГА ПРАЦЭСУ

Пры вывучэнні гісторыі Беларусі на павышаным узроўні ў XI класе рэкамендуюцца наступныя віды вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў:

- ♦ праца з гістарычнай картай як крыніцай інфармацыі, аналіз і інтэрпрэтацыя гістарычных крыніц рознага жанру, самастойнае складанне абагульняючых/параўнальных табліц/схем, расшэнне пазнавальных задач і праблемных сітуацый, удзел у практнай дзейнасці, правядзенне вучэбнага гістарычнага даследавання пошукавага характару.

Па выніках вывучэння гісторыі Беларусі на павышаным узроўні ў XI класе вучні павінны:

у м е ц ь:

- ♦ лакалізаваць падзеі гісторыі Беларусі XIX — пачатку XXI ст. у часе і прасторы; характарызаваць змены ў геапалітычным становішчы беларускіх зямель у Навейшы час;
- ♦ тлумачыць значэнне асноўных паняццяў, канкрэтызаваць іх і выкарыстоўваць пры характарыстыцы гістарычнай і сучаснай сацыяльнай рэчаіснасці;
- ♦ адрозніваць гістарычны факт ад яго інтэрпрэтацыі;
- ♦ рэканструяваць і інтэрпрэтаваць змест факталагічнага матэрыялу, які адлюстроўвае асаблівасці развіцця Беларусі у XIX — пачатку XXI ст.;
- ♦ характарызаваць палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё Беларусі ў XIX — пачатку XXI ст.; дзейнасць гістарычных асоб і дзеячаў культуры;
- ♦ даваць аргументаваную ацэнку гістарычным фактам, дзейнасці гістарычных асоб;
- ♦ тлумачыць прычынна-следчыя сувязі паміж гістарычнымі фактамі, раскрываць узаемаабумоўленасць змен у асноўных сферах грамадскага жыцця;
- ♦ параўноўваць, сістэматызаваць і абагульняць гістарычныя факты і рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;
- ♦ аналізаваць змест гістарычных дакументаў;

- ◆ аналізаваць гістарычную інфармацыю, прадстаўленую ў розных знакавых сістэмах (тэкст, карта, графік, дыяграма, табліца, ілюстрацыя і г. д.);
- ◆ параўноўваць пункты гледжання аб гістарычных фактах;
- ◆ выкарыстоўваць метады вучэбнага гістарычнага даследавання: фармуляваць праблемы, ажыццяўляць збор, сістэматызацыю і абагульненне матэрыялу, прэзентаваць вынікі асабістага даследавання;

у жываць засвоеныя веды і ўменні:

- ◆ для тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе мастацкіх і дакументальных фільмаў, наведванні гістарычных славукасцей, музеяў і г. д.;
- ◆ вызначэння ўласнай пазіцыі ў адносінах да гістарычных фактаў і асоб, а таксама падзей сучаснага жыцця;
- ◆ аналізу сучаснай сацыяльнай інфармацыі, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;
- ◆ усвядомленых паводзін як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;
- ◆ беражлівых адносін да помнікаў гісторыі і культуры.